

Egy régi könyvtáros-mohikán emlékeiből

Ahogy lehet(ett)

7.

A 36. év – rendhagyó „mohikáozás”

Nem a kabalisztikus 7. számú folytatás az oka a „könyvtáros-mohikán”-sorozat szándékozott befejezésének (vagy legalábbis felfüggesztésének), még csak a címül választott 36. év sem. Ez nem más, mint az Akadémiai Könyvtár élén idáig eltöltött évek száma. A cím lehetett volna akár az 50. év is, ami ennyi közszolgálatot jelent (ebből több mint 40 az Akadémián). A magyarázat ennyi: addig kell valamit abbahagyni vagy **változtatni, amíg az ember maga határozza azt el.** Ennek szellemében kezdeményeztem 1995 nyarán közalkalmazotti munkaviszonyom megszüntetését jelenlegi funkcióból. És itt rögtön hozzáteszek az előző megfontolással rokon másik személyes magatartásnormát: **erőt mutass, ne panaszkodj, magad intézed dolgodat.** (Persze van kivétel, mint gyógyíthatatlan betegség, háborús csapás stb.).

A fenti két megjegyzésből következik, hogy ezúttal rendhagyó, **szubjektív** emlékezősfüzérről van szó. Talán ez is megengedhető, különösen ha több évtizedes tapasztalaton alapuló **professzionális és vezetési normák**¹ körül csoportosulnak a mondanivalók.

Jó tíz évvel ezelőtt az MTA Könyvtára új épülete tervezésekor apokrif motóként azt írtam, hogy „jó dolog könyvtártörténetet írni, de még jobb csinálni”.² Ezt vallom ma is. Úgy gondolom, hogy a régi, olykor rossz szájszű viták, miszerint könyvtártudós, vagy tudós könyvtáros kell-e, ami újabban kiegészül a korszerű „információs menedzser” fogalmával – álvita vagy személyi indítékú csatározás.

Vezető pozícióban levő **könyvtárosnak** (maradjunk csak ennél a tisztes terminológiánál) bármely szinten a **háromféle meghatározás ötvözetének** kell lennie. Mindenek előtt: **tisztelnie kell a tudományt,** és annyit feltétlenül értenie kell valamelyik részéhez, hogy kezelni tudja a rábízott ismerettárat vagy annak egy részét. Ehhez idegen nyelvű (könyvekben történő) eligazodás is szükséges,

---

¹ A részleteket az Akadémiai Könyvtár áttekintéséről ld. Rózsa György: „A haza összes polgárainak használatára” *Az MTA Könyvtára tegnap és holnap. Magyar Tudomány. 1996. 5.sz. 583–588. old., továbbá a 3K-ban az Ahogy lehet(ett) 5. sz., amelyben a báró Eötvös József gondolatait is tolmácsoló Szász Károly 1871. évi kötetéről van szó.*

² Rózsa György: *Az MTA Könyvtára a 2000. év felé. Gondolatok egy rekonstrukció kapcsán. Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 1985. 11. sz. 503–522. old.*

nem a „perfekt” ilyen-amolyan tudás (ha valódi, annál jobb). A lényeg azonban a könyvtáros **opciója**: adott esetben alárendeli-e vagy egyenlően kezeli-e saját alkotóképességét az **olvasó-kutató** információellátásával? Bármelyik alternatívát is választja, **közérdekűt** cselekszik. Egyformán fontosnak tudja-e saját alkotását a köz információellátásával? Ha igen, egyszerre lehet kutató és könyvtáros (információs szakember). Ha nem, vagy a **köz** érdekeit elhanyagoló vezetővé lesz (ha megengedheti magának), vagy megsavanyodott könyvtáros, frusztrált értelmiségi, aki úgy érzi, hogy szellemileg kizsákmányolják.

Nem kívánok példálózni, a szakmabeliek és az olvasók-kutatók valamennyi típussal találkoztak.

Külön is szólok azonban a „muszáj információs menedzserekről”. Tudomásul kell venni a század utolsó évtizedének közepén megváltozó világot, ennek kommunikációs technológiai fejlődését. Emiatt sem eufóriába, sem pánikba nem kell esni, még kevésbé siránkozni. A korszerű kommunikációs technológiát annak kell tekinteni, mint ami az valójában: **nagyszerű eszközszernek**, ami annyit tud, amennyit az emberi szellem belehelyez. Nem riválisa a könyvnek, hanem partnere. Azt hiszem, nem fölösleges itt sem idézni Marx Györgyöt, aki 25 évvel ezelőtt egy cikkében úgyszólván szintézisét nyújtja az információszolgáltatás különböző megközelítéseinek: „A specialisták által összehordott információtömeget... át kell gyúrni, az esszenciát kell kivonni belőle úgy, hogy semmi érték veszendőbe ne menjen, mégis alkalmas legyen a humánus szintézisre. A laboratóriumi munkapadnál görnyedő specialisták és az elképzelhetetlen elképzelésére törő szintézisalkotók mellé a kultúra munkamegosztásában egy harmadik, egyenrangú partner zárkózik fel, az információ-feldolgozók együttese.”³

Amitől azonban nem kell megriadni, az az, hogy az információszolgáltatás a legkülönbözőbb szinteken **közvetlen vagy közvetett hozzáadott értéke a gazdasági növekedésnek**, mert értékesebbé teszi, intellektualizálja általában a munkát, ezáltal növeli termelékenységét és akár tetszik, akár nem, **közgazdasági kategóriává** válik.

Az információellátás sajátossága, ha úgy tetszik, **ökumenikus** jellege is. Az olvasó-kutató dolga, mit olvas ki az eléje rakott dokumentumokból (ami lehet persze elektronikus is). A könyvtárnak mindaddig nyújtania kell az információt, amíg a használó betartja a játékszabályokat. A többi nem az ő dolga.

Az Akadémiai Könyvtár efféle szemléletéről a volt ellenzékiek – az ún. zsenióvoda – szépen emlékeznek meg pl. a **Világosságnak** a „filozófiai per” 20. évfordulójára megjelent különszámában, de máshol is történik a sajtóban erre utalás. Ez a hagyomány folytatandó, mint ahogy az is, hogy egyes esetektől eltekintve a vezetői posztok utánpótlása lehetőleg belülről történjék. Ugyancsak a jóízű hagyományokhoz tartozik egy intézmény légkörének intrikamentessége, ami nem jelent természetesen paradicsomi állapotokat, de toleranciát és egymás minimális elfogadását igen.

Minden intézménynek **morális-professzionális szövete** van. A morálisra teszem a hangsúlyt, az utóbbi inkább elcsajátítható. Az elmondottak sem nem vas-

³ *Ld. Társadalmi Szemle, 1970. 3. sz. 53–61. old.*

törvények, sem nem kívánnak leckéül szolgálni senki számára. Egy régi könyvtáros-mohikán néhány vezetői tapasztalatát tükrözik, ami talán azért érdekes (de nem szükségképpen megszívlelendő), mivel az ország egyik legrepresentatívabb közgyűjteményéről esik szó benne.

Végül valamit az ordókról is (hiúság is van a világon). Voltak, kettő áll legközelebb hozzám. Az egyik unikális, a Nemzetközi Levéltári Unió díszérme genfi ENSz-könyvtári működésem miatt. Ezt évente adják egy olyan valakinek – pl. Léopold Senghor szenegáli elnök –, aki nem levéltáros, de tett a levéltári munka érdekében (a Népszövetségi Levéltárról van szó). A másik a közelmúltban kapott „Pro Scientia Hungarica” díszérem, amelyet két adakozó, Sasakawa japán hajógyáros és Soros György után kaptam meg.

Az 1–7. sz. Ahogy lehet(ett) emlékezés-füzért azonban **Keresztury Dezsőnek**, az Akadémiai Könyvtár felszabadulás utáni első igazgatójának a dedikációjával érzem igazán méltónak egy időre befejezni, remélve, hogy kedvcsináló lesz más „régikönyvtáros-mohikánoknak”.

Rózsa György

Keresztury Dezső / Aviaskodás szonettjeiből

Rózsa Györgynek
- ipisoval, mert versmondó
örökösöm az Akadémia
Könyvtárában -
mire beszéltél!

Keresztury Dezső

1980. II. 11.

... és most oly lekövető
nézetűl szíri murekhat!
jár-körözés
980. II. 16. Gyula P. L.

KERESZTURY DEZSÓ **75**

